

Zdeněk Kalista

KAMARÁD WOLKER

Obsah

DOPROVODEM	5
TÉMA	9
VARIACE	56
A JEŠTĚ STARÉ TÉMA	100
<i>Komentáře a vysvětlivky</i>	<i>147</i>
<i>Ediční poznámka</i>	<i>157</i>

Zdeněk Kalista
Kamarád Wolker

Všechna práva vyhrazena. Žádná část této tištěné či elektronické knihy nesmí být reprodukována a šířena v papírové, elektronické či jiné podobě bez předchozího písemného souhlasu nakladatele. Neoprávněné užití této knihy bude trestně stíháno.

Používání elektronické verze knihy je umožněno jen osobě, která ji legálně nabyla, a jen pro její osobní a vnitřní potřeby v rozsahu stanoveném autorským zákonem. Elektronická kniha je datový soubor, který lze užívat pouze v takové formě, v jaké jej lze stáhnout z portálu. Jakékoliv neoprávněné užití elektronické knihy nebo její části, spočívající např. v kopírování, úpravách, prodeji, pronajímání, půjčování, sdělování veřejnosti nebo jakémkoliv druhu obchodování nebo neobchodního šíření, je zakázáno! Zejména je zakázána jakákoliv konverze datového souboru nebo extrakce části nebo celého textu, umístování textu na servery, ze kterých je možno tento soubor dále stahovat, přitom není rozhodující, kdo takové sdílení umožnil. Je zakázáno sdělování údajů o uživatelském účtu jiným osobám, zasahování do technických prostředků, které chrání elektronickou knihu, případně omezují rozsah jejího užití. Uživatel také není oprávněn jakkoliv testovat, zkusit či obcházet technické zabezpečení elektronické knihy.

© Zdeněk Kalista – dědicové, 2015

© Carpe diem, 2015

www.carpe.cz

Made in Moravia, Czech Republic, EU

ISBN 978-80-7487-112-2

ISBN 978-80-7487-113-9 (epub)

ISBN 978-80-7487-114-6 (pdf)

ISBN 978-80-7487-115-3 (mobi)

DOPROVODEM

Kamarád Wolker je prostá kniha mladého přátelství. Takových přátelství prožije každý mladý člověk jistě několik. Také já jsem měl řadu kamarádů a byli to dobří kamarádi, na které, i když jsme se snad později rozešli do různých stran, rád vzpomínám. Moje přátelství s Wolkerem mělo však zvláštní význam. Osobně bylo to přátelství z nejkrásnějších, protože Jiří byl opravdu milý člověk a naše vztahy – alespoň v prvních dvou letech – přinesly mi mnoho dobrého, pomáhající mi probít se nesnázemi, které ztěžovaly moje první kroky v literatuře a ve veřejném životě vůbec. Objektivně pak byla to historie poučná v nejednom směru pro vývoj mladého pokolení, které na počátku minulé dekády vstoupilo do našeho tvořivého života – pro jeho počátky a vlastní krystalizaci – neboť v našich příbězích ztělesňoval se nejen kus vnějších osudů naší generace, ale zároveň – což je hlavní – kus osudů vnitřních, jež obrazily se zejména ostře v konci tohoto kamarádství – v našem rozchodu.

Domnívám se, že i osobní vzpomínky na kamaráda, se kterým žil jsem nejhezčí svoje mladá léta, stačily by k tomu, aby zdůvodnily knížku, kterou jsem se rozhodl napsat. Ale přijal jsem i druhý úkol, který mi právě načrtnutý obraz našeho přátelství ukládal – totiž úkol zachytiti ve své knížce i onen výsek z duchových osudů naší generace, který se v našich příbězích obrazil. A jsem si ovšem vědom, že tento druhý cíl mé knihy ukládá mi i povinnost určité objektivity mého svědectví. Proto opřel jsem svoje líčení povětšinou o dopisový materiál, dochovaný v mé korespondenci – a to jak přímo, pokud šlo o dopisy Wolkerovy, tak nepřímou, pokud bylo možno situaci dokreslit z listů jiných našich vrstevníků – A. M. Píši, S. Kadlece, L. Vladyky, K. Teigehe, J. Weila, A. Ráže, K. Biebla, F. Götze aj. – a o vlastní svoje

pracovní zápisy z let mého přátelství s Jiřím. A vynasnažil jsem se, abych i tam, kde nebylo mi lze založiti na ničem jiném než na vlastních vzpomínkách, byl, pokud možná, objektivní.

Přiznám se ovšem, že nešlo mi jen o osobu a osobnost Wolkerovu, ale že sledoval jsem ve svých vzpomínkách i sama sebe, svůj vlastní vývoj a svoje vlastní příběhy. Po této stránce je moje kniha jakousi – namnoze velmi bolestnou – přehlídkou dnes již uzavřeného úseku mého života, jeho vítězství a ztrát, a, chcete-li, i zpovědí z těchto let z jejich bloudění. Domnívám se však, že neublížil jsem nikterak knize, kterou jsem napsal, tímto zdůrazněním osobního momentu, ba že tato akcentace byla i do jisté míry nutná pro větší úplnost mého vyprávění. Měl-li skutečně býti Wolker vykreslen poněkud hlouběji, musel býti zachycen na napjatě rezonující desce vlastních mých osudů – a stejně, měl-li býti plně vykreslen v historii našeho přátelství i kus historie naší generace, bylo třeba, abych postavil proti Wolkerovi svůj vlastní charakterový typ plně rozvitý – a to nejen po stránce vnější, ale i v jeho vnitřním utváření. Jsem přesvědčen, že *historie našeho přátelství* bude jak pro naše vrstevníky, tak pro budoucnost užitečnější než pouhé vzpomínky, obkreslující všelijak skutečnosti, které jsme přeci jen žili především ve svém nitru.

Je zajímavo v této souvislosti, jak moje kniha vznikla: Celá řada vnějších popudů na mne naléhala. Přicházeli ke mně lidé a chtěli, abych přispěl do jejich literárně historických archivů. Jiní mne vyzývali, abych použil příležitosti a napsal historii sám – protože je příliš málo věcí, které lze svěřiti druhému člověku z obrazu jednou prožitého. A opět jiní dokazovali mi, že jest nutno, abych vydal svědectví pro pravdu. Uznal jsem to i ono – ale všechny tyto pobídky nebyly s to, aby mne přiměly k psaní. Cítil jsem se příliš málo zaujat těmito zájmy. Vlastní impuls ke Kamarádu Wolkerovi

přišel docela nenadále. Ocitl jsem se jednoho dne ve středu mladých lidí – dívek i chlapců – a tu kdosi vyslovil jméno Wolkerovo. Navázal jsem docela bezděčně na tuto náhodnou zmínku, ale dotyk působil jakoby kouzlem. Poznám jsem po několika větách, že sestupuji do jakési legendy, do snu těchto mladých lidí, v jehož středu stál – jako symbol jejich dravých lásek a ještě dravějších nadějí – kamarád Wolker, ztělesňující zároveň svým osudem i onu podivnou melancholii, která tak často naplňuje dospívající srdce. A tu ovšem zaujalo mne vlastní moje vyprávění daleko víc, neboť jsem cítil, jak v našich společných osudech prožívají tito mladí lidé kus svého života a zároveň jak ožívají mně samému naše příběhy – někde už v úplné zapomenutí skoro zapadlé – v očích těchto dívek a hochů.

Snad by bylo bývalo vhodné, abych svoji vzpomínkovou historii připsal tomu, s jehož osobou je spjata – mrtvému kamarádu Jiřímu. Ale připisuji ji po dobré úvaze Wolkerovi živému – Wolkerovi, který žije v duši těch mladých lidí, o kterých jsem se právě zmínil. Necht' je jim svědectvím osudu, který namnoze sami – třebaže a docela jiným konkrétním obsahem – prožívají: mládí, které žilo svoje příběhy opravdově, až do konce opravdově.

Z. K.

V Praze, 26. října 1932

TÉMA

Z podzimu roku 1918 jsem vstoupil do oktávy gymnázia mladoboleslavského. Rok začínal – proti předchozím létům – na mladoboleslavském gymnáziu opět normálně. Sedmnáctého září byl obvyklý zápis, den na to Veni sancte, pak začalo vyučování. Ale pro mne tentokrát začátek roku měl poněkud jiný ráz než dříve. Nebylo tu obvyklého ohledávání poměrů a povinností, nebylo tu bývalých starostí o školskou budoucnost – věci školské ležely jaksi mimo můj zájem. Už koncem septimy stala se se mnou změna, které jsem si nebyl ani sám dosti vědom a která přec znamenala značný zlom v mém životě. Byla to docela vnější věc, jež přivodila tento neviditelný převrat: Někdy z jara toho roku byl v Boleslavi zřízen zajatecký tábor pro italské důstojníky. Už dříve mne vábilo seznámiti se s cizinci, které jsem vídal v milovickém zajateckém táboře a v Benátkách. Tentokrát zvichřila se mladá romantika ještě víc kouzlem země, kterou jsem – nevím proč – už od dětství miloval: Sblížení se s lidmi z Padovy, z Turína, z Bologně, z Florencie, z Říma, z Neapole, z Gaety a ze všech těch měst, jejichž obrazy tanuly mi stále na mysli – sbližit se jejich prostřednictvím s dalekým krajem, jehož sen mne vždy znepokojoval – stalo se mi víc než prostým přáním. Nebyl jsem konečně sám: Celá řada nás byla – ve směr studentů, ale i mimostudentský živel byl zastoupen. Vymohli jsme si u jakéhosi poručíka dovolení, abychom při procházkách, které oddíly zajatých důstojníků konaly pod dozorem vojáků po okolí boleslavském, směli doprovázeti zajatce a konverzovati s nimi. A užívali jsme loajální záminky, jak jen bylo nám lze, vychutnávající romantikům vždy příjemný styk s cizinci až do dna: Čím dále tím více houstly naše vztahy k zajatým, záhy nestačily nám již styky při procházkách (mimochodem: vždy pečlivěji hlídané),

začali jsme tajně korespondovati s táborem, romantika přibírala na rozsahu – až konečně jednoho dne skončilo naivní spiknutí nezdařeným pokusem o propašování jakýchsi věcí přes zeď zajatecké ubikace, po němž musili jsme hanebně utéci před pronásledováním narychlo zalarmovaných hlídek. Než – třebaže skončil celkem velmi brzy – nezůstal můj styk s italskými zajatci bez vlivu na můj duševní obzor. Naopak: prudké dojmy, jež bylo mi při těchto procházkách prožiti, zůstavily hluboké stopy v mé vnitřní formaci. Především můj obzor se podivuhodně rozrostl: Jakoby zázrakem přenesl jsem se daleko za hranice svých školských záležitostí, do prostředí, jež bylo upoutáno zcela rozdílnými životními problémy, než jakými žilo malé provinciální město – do docela jiného světa. A současně zapůsobila na mne i romantika, kterou jsme prožívali ve svém pozvolna se rodícím spiklenectví: V jejím optickém klamu rostly jednotlivé moje činy v neobyčejné patetické gesto, cítil jsem, jak přibývá mi na důležitosti možnostmi, jež spiklenecká romantika rozvírala přede mnou – a z úzkostlivého žáka, jehož první starostí byla ctižádost nejlepšího vysvědčení, proklubával se zvolna mladý muž vždy smělejších a smělejších plánů. Byly to nejkrásnější okamžiky mého života.

O prázdninách 1918, které odvedly mne na čas z Bolešlavě, se psychický proces, zahájený v našich stycích se zajatými Italy, jen dovršil. Na všech stranách bylo již cítit znamení blížících se událostí. Řeči, které jsme vedli v nejskrytějším ústraní našich schůzek, prodíraly se čím dál tím otevřeněji na povrch. Naše romantika jako by se měnila podivuhodným vývojem věcí v skutečný život. Vidouce odvahy plný ruch kolem, cítili jsme se již pevnější ve svých krocích kupředu, jež dřív byly zdržovány přece jen ještě zvolna nastupujícími obavami.

Vstupoval jsem do poslední třídy střední školy opravdu ne už jako žák, ale s ctižádostí, která přezírala úplně moje

povinnosti školské a hledala si bezděky cesty k jinému uplatnění. Několik kamarádů, s nimiž jsem před prázdninami prožíval romantiku velezrádných styků se zajatými Italy, se se mnou znovu sblížilo. Jestliže už v červnu vydražďovala nás neklidná situace k jakési aktivitě (něco musíme dělat!), rostla nervozita teď dvojnásob. V našich schůzkách ozvalo se slovo „časopis“. Méně odvážní se poněkud báli a ukazovali na všemožné obtíže, jež stavěly se v době válečné v cestu takovému podniku. Ale jiní zatlačovali vši mocí obavy a snažili se zdůvodnit, jak bylo lze nejpevněji, celý pokus: Šlo nám o to zachytiti v této formě kus nové ctížádosti, která se v nás ozývala a jež – při všem svém provincialismu – nechtěla už přece jen být provinciální. Musili jsme chtít nechtě prorazit jakýsi ventil zvláštní psychické situaci, vytvořivši se v nás v průběhu několika předchozích měsíců.

Někdy v polovině října 1918 vyšlo první číslo Domova. Koncem září ještě zajel jsem do Prahy s jedním kamarádem a obešli jsme tu řadu známých literátů, abychom dostali od nich příspěvky pro nový studentský list. Šli jsme s poctivou naivitou přímo podle školské příručky a navštívili jsme Ignáta Herrmanna, Karla Václava Raise, Antonína Sovu, Aloise Jiráska a nevím koho ještě. Ale nedostali jsme nic – ani na písemné žádosti a nové urgencye osobní. A tak číslo, jež zahájilo první ročník našeho časopisu, bylo zabarveno venkoncem lokálně: Profesor Strejček, který kdysi redigoval studentský Ruch a byl tehdy profesorem na boleslavské reálce, napsal nám tam pozdravnou úvahu o studentském časopisu v minulosti a přítomnosti a boleslavský okresní lékař V. Walter – Emil Tréval – nám dal krátkou povídku Vyznavači ohně. Jinak byly v čísle jen příspěvky boleslavských studentů – vesměs kryté pseudonymy – a jediný host: Artuš Černík, tehdy oktáván gymnázia kolínského a první mimoboleslavský předplatitel našeho listu, který zde otiskl patetickou invokaci Echo doby.

Než už v 2. čísle podařilo se nám zachytiti poněkud širší obzor. Vedle dnes zapadlých jmen přihlásil se Jan Watig – Adolf Hoffmeister – a Artuš Černík (Artuš René) přivedl pár jmen z Kolína, z nichž utkvělo mi v paměti dnes už jen jméno Karla Štorcha (Jiřík). Hoffmeister poslal tehdy na naše poměry neobyčejně výbojnou báseň a neváhal v dopise prohlásit, že tak, jak vypadá Domov, si studentský časopis nepředstavuje. Ale nevadilo nám to: ani my jsme si ho nechtěli představovati tak, jak vypadal. Přáli jsme si vytvořit něco živějšího. Hlavního však jsme dosáhli: měli jsme styk se světem, dýchali jsme volněji, a ctižádosti, která zhlížela se marnivě v romantice předpřevratových a těsně popřevratových událostí, dostalo se tu konečně východiska k jakés takés budoucnosti. Slyšeli jsme ne bez samolibosti svoje jména zaznívati z mnoha stran a naše jednání nabývalo v našich očích den ze dne opravdovější a opravdovější závažnosti.

Pro mne však Domov se měl státi jen drobnou etapou. Stál jsem v čele miniaturní redakce a vedl jsem redakční korespondenci. A záhy začala se mezi mými dopisy objevovati nová jména, navazoval jsem na všech stranách styky s novými lidmi, zprvu jen redakční, později i osobní – a přibývalo také zájmů a plánů, jež mne spojovaly s cizími studentskými středisky. Z jakéhosi oznámení v novinách jsem zachytil zprávu, že v Praze se ustavil na jednom středoškolském ústavě přípravný výbor pro Svaz středoškolského studentstva. Zpráva mne zneklidnila, informoval jsem se u svých přátel mimo Boleslav a shledal jsem, že i jinde došla živého ohlasu. V době horečného tvoření nových forem společenského života, jako byly měsíce popřevratové, bylo to téma při vši své naivnosti pro mladé lidi velmi chytlavé a není divu, že zaujalo kdekoho. My v Boleslavi, kteří jsme svým časopisem přijali jakousi (aspoň po svém zdání)

vůdcovskou zodpovědnost, jsme se cítili zejména živě do-
tčeni. Před Vánoci 1918 podařilo se mi konečně zachytiti
styk s pražskými studenty, kteří byli původci celého pro-
jektu, a brzy byl jsem kooptován do přípravného výboru,
který měl dokončiti přípravy k založení Svazu. Jak události
dál postupovaly, se přesně nepamatuji. Na sjezdu delegátů,
vyslaných na vyzvání přípravného výboru z jednotlivých
středních škol, který se konal v lednu 1919 v Praze, byl
jsem již předsedou jedné ze tří sekcí, z nichž se tento sjezd
skládal – sekce programové.

Čtu-li dnes drobnou zelenou brožuru, kterou jsme někdy
z jara 1919 vydali o jednáních sjezdových (Sjezd zástupců
středních škol v Praze 1919) je mi, jako bych prožíval znovu
podivný mumraj mladého zmatku. Jaký kothurn měla všech-
na naše tehdejší jednání! Jaký patos pronikal z každého na-
šeho gesta! To byl přímo parlament, kde každé slovo – ze-
jména z předsednictva – se pečlivě stenografovalo, kde se
pronášely bombastické řeči o životě, o budoucnosti mladých
lidí, o příštím celého národa. V sekcích, jejichž podrobné
debaty nebyly ovšem zaznamenávány, vyčerpávali jsme se
nekonečnými diskusemi a debatami o všech možných pro-
blémech. Byly to úplně scholastické rozepře leckdy, kde šlo
více méně jen o slovíčka, ale byly vedeny s úporností a hou-
ževnatostí, pro niž mohu míti dnes jen podiv.

A přeci nebyl tento sjezd jen prázdným obrazem mladé
romantiky! Ještě dnes vidím řadu účastníků. Byli na něm
starší naši známí – skupina kolínských studentů, se
kterými jsem měl styky ještě z Domova: Artuš Čer-
ník, K. Štorch, K. Ornstein a jiní. Byli tu však i noví lidé:
Jaroslav Böhm, tehdy oktaván olomouckého gymnázia,
dnes jeden z nejlepších našich mladých archeologů, jeho
přítel Zdeněk Neubauer, dnes docent Právnické fakulty Ma-
sarykovy univerzity, obrýlený oktaván královéhradeckého
gymnázia B. Ryba, dnes docent klasické filologie na Karlově

učení, Karel Galla, docent sociologie na téže univerzitě, Karel Sidor, dnešní šéfredaktor Slováka, delegát prostějovského gymnázia Ivan Sekanina, dnes politik komunistické strany, o němž bude ještě několikrát řeč, Karel Kút, politik Národní ligy, a ještě řada lidí, jejichž jména mají dnes jasný zvuk. Těm všem byl sjezd a Svaz na něm založený jakýmsi můstkem do nové společnosti a vůbec do života, který se pojednou tak lákavě před námi rozevřel.

Pro mne sama mělo pražské tříkrálové sněmování středoškolských studentů v roce 1919 jistě neobyčejný význam. To byl konečně přechod z provinciálního ústraní do velikého centra. Od té doby žil jsem vlastně více v Praze než Boleslavi a, nedbaje nadměrného zatěžování svých skromných studentských financí, dojížděl jsem neděli co neděli do hlavního města, abych se tu setkal se svými novými známými. Z jednání sjezdového vzešel také – jako orgán nově ustanoveného Svazu – nový studentský časopis, pro který jsme přijali – tuším, že na můj návrh – tradicí už dosvědčený název Ruch. A já, ježto jsem měl určité zkušenosti z Domova, a krom toho jsem už také – jak se ještě zmíním – tou dobou počínal vystupovati literárně v mimostudentských časopisech, byl jsem zvolen do jeho redakce. Redakční schůzky staly se pak cílem mých nedělních návštěv.

Ruch měl ovšem daleko větší publikum než Domov, ale i značně rozsáhlejší okruh přispěvatelů: Karel Vaněk, který uplatnil se živě už v přípravných pracích sjezdových a na sjezdě samém měl hlavní referát v tak zvané organizační sekci, přivedl do Ruchu, kde měl, tuším, výtvarnou rubriku, svoje kamarády z gymnázia v Křemencové ulici – a tak sešli se v Ruchu poprvé pozdější první členové Devětsilu: Karel Teige, Karel Vaněk a Ladislav Šüss. Vedle Vaňka konal úlohu redakčního zprostředkovatele, nemýlím-li se, i Jiří Weil, dnes známý překladatel z ruštiny a propagátor sovětské kultury. I Artuš Černík přivedl další své přátele.

Vzpomínám z nich určitěji na Zdeňka Rykra, který namaloval nám dokonce jakýsi – bohužel pak z finančních důvodů nepřijatý – návrh obálky. A řada mladých lidí se přihlásila docela spontánně: Mezi nimi i A. M. Píša.

Já sám měl jsem v Ruchu, jehož redakce dělila se na určité odbory, referát poezie. Byla to nejméně frekventovaná rubrika časopisu a nikdo z mých spoluredaktorů nedostával tak hojnou korespondenci jako já. Přehlížím-li dnes v stručných zápisech svého deníku jména všech, s nimiž jsem v této době si dopisoval nebo kteří v této době mi psali, jsem až poněkud udiven, co známých tváří tu objevuji: Psal mi Ivan Suk, pozdější člen Devětsilu, který tehdy skládal ještě hlaváčkovské šansony o krásné Mingnon a galantním abbé, psal mi Alexandr Hořejší (Jan Alda), jemuž už tenkrát velmi záleželo na honoráři; tercián mladoboleslavského gymnázia F. Kovárna, chráněncem přítele Dienstpiera, poslal mi dlouhou romantickou skladbu o smrti Břetislava II. A jiní posílali celé sbírky nebo aspoň svazečky básní.

Mezi dopisy, jež mi přinesla redakční pošta, došel také jednoho dne dopis mně neznámého oktávána prostějovského gymnázia *Jiřího Wolker*a. Byly v něm dvě básně v próze, které mne živě zaujaly: *Matka* a *Luna*. Obě jsou dnes známy ze souboru díla Wolkerova. Vyšly poprvé v 5. čísle Ruchu. Nestačilo mi však, že jsem prostě věci uveřejnil: Dopis, kterým Wolker doprovodil svoji zásilku, i obě básně-prózy mne zachytly tak, že jsem si přál poznati jejich autora blíže. Odepsal jsem mu a na můj dopis přišla patrně záhy odpověď. Druhého dubna je v mém deníku poznamenán první dopis, 7. t. m. už dopis druhý. O Velikonočních sešel jsem se v Praze na jakémisi pracovním sjezdu širšího výkonného výboru našeho Svazu s Ivanem Sekaninou, o němž byla svrchu řeč a který mi pověděl o Wolkerovi mnoho zajímavého. Tím víc se stupňovala pochopitelně moje dychtivost po užším spřátelení s neznámým známým.

Wolker žil v této době patrně tímž životem jako já. Když jsme spolu později bydleli, vyprávěl mi dost o svém dětství a o svých studentských letech. Ale byly to převážně je epizodické úlomky bez pevnější souvislosti a většina těchto vyprávění zanikla dávno v mé paměti. Nedovedl bych rozhodně vylíčit nějak podrobněji jeho předoktavánskou minulost a ponechávám to vědomě svědkům bližším. Ale vzpomínám si živě, jak mi Ivan Sekanina – v hovoru, o němž jsem se právě zmínil – vyprávěl o účasti Jiřího na akcích našeho Svazu. I Wolker začal studentským časopisem. Byl to Studentský obzor, který v té době vycházel v Přerově a do něhož Jiří psal pod pseudonymem Jiří Ker. Pamatuji se dobře, že jsem to jméno zahlédl v nějakém ukázkovém čísle, které bylo posláno na adresu oktávy (či septimy?) boleslavské – ale už bych stěží dovedl rozpoznat, k jaké věci se poutalo. Redakčně se Studentského obzoru však Jiří nezúčastnil: byl pouhým přispěvatelem. Také v studentské samosprávě, která byla místní organizací našeho Svazu, nevystupoval nijak výrazně. Nemýlím-li se, stěžoval si Sekanina ve svém rozhovoru dokonce na jakousi příliš aristokratickou rezervovanost, kterou zachovával Jiří k studentské demokracii svého ústavu, vystupuje mezi svými kolegy výrazněji jen při některých literárních nebo vůbec uměleckých příležitostech.

Tato rezervovanost, již se Wolker lišil ode mne, souvise-la, nemýlím-li se, s jeho způsobem života, zřetelně odlišným od mojí *façon de vivre*. Wolker studoval *doma*. Ještě dnes se živě pamatuji na onen veliký dům na prostějovském náměstí, kam mne Jiří z podzima 1921 uvedl a kde jsem také byl několik dní hostem. I tak, jak je teď, zachovává ostatně ještě starou podobu: Je to veliké patriarchální stavení staré měšťanské rodiny, jehož rozsáhlé prostory už předem zdají se tlumiti jakýkoli prudší vzruch. V klidném ovzduší tohoto domu trávil Wolker svoje studijní léta. Nebylo tu nejistot, kterými trpěl hoch, odešedší v dvanácti letech na

studie a odkázaný takřka ve všem na sebe. Pevná základna domova dávala Jiřímu možnost pevnějšího růstu. Pro něho neznamenal náhoda to, co pro mne, neboť mohla být vždy v zápětí korigována určitou životní zkušeností, kterou bylo ovzduší jeho domova bohato. Nereagoval proto tak snadno a tak vznětlivě na každý vnější popud – a ovšem nepronikal ani tak výbojně jako já. Uplatňoval se spíše v pevně vyhraněném rámci domácího života: byl do jisté míry chloubou své rodiny jako výtečný pianista, který dokonce se pokoušel místy o hudební skladbu, jako malíř (i malbě se Jiří jeden čas věnoval!) – a v poslední době ovšem zejména jako literát. Při podnicích studentské samosprávy vystupoval, jak jsem už naznačil, jako znatel krásné literatury: Pokud vím, přednášel v nějakém studentském shromáždění o francouzské dekadenci. Žil zato intenzivněji vnitřními osudy svými, netříště se jako já. –

Přitom ovšem ani Wolker neunikl psychologii svého prostředí: I na něho zapůsobilo prostředí, budující překotně nové životní formy a rozpráhlé svými plány daleko do budoucna, jehož karikujícím zrcadlem byl ruch našeho středoškolského Svazu. Přes všechn svůj aristokratický odstup k drobným událostem, v nichž my ostatní jsme tonuli až po krk, byl orientován stejně jako my patetickou dobou, která pohltila velmi rychle naše žákovská léta. Ještě když jsme bydlili spolu na Smíchově, našel jsem u něho sokolskou legitimaci. Jako student-sokol zúčastnil se – pokud vím – dokonce živě převratových událostí v Prostějově, nechávaje se strhnouti prudkým nadšením říjnových dní a k myšlence zbrojného postupu na Olomouc v řadách poplašnými pověstmi zvířeného zástupu. A nebyl-li přímo členem v nějaké organizaci tehdejší nacionálně-radikální mládeže, měl jistě k této mládeži ve svých osmnácti devatenácti letech velmi blízko. Prožíval události předpřevratové a těsně popřevratové s živou účastí, i když se snad neexponoval v nich jako jiní. –

Řekl jsem již, že bych se byl rád seznámil s Wolkerem blíže. Imponovala mi především určitá aristokratičnost, se kterou Jiří vystupoval a byl líčen a kterou jsem dovedl ocenit tím víc, čím víc doléhaly na mne i v mumraji našich školských samospráv demagogické stíny nového života. Ale imponovala mi také vyspělá literární kultura jeho, kterou jsem obdivoval. Byl to tak trochu ovšem optický klam: V té době třeba Teige, Hoffmeister, Vaněk a jiní byli svým vývojem mnohem dál než Wolker, který se cele stravoval ještě Baudelairem a wildeovskou dekadencí. Teige už dokonce v oktávě překládal Apollinaira a tiskl v Neumannově Červnu! Ale v provinciálním prostředí, jehož nemotorné škorně jsem ještě nezul, znamenala literatura, již se Jiří tehdy obíral, haute mode. Byl jsem tím víc poután k Jiřímu, že – jak se o tom ještě zmíním – psal jsem sám sbírku podobných drobných básní v próze, jako byla jeho Matka a Luna. –

Bohužel však naše styky byly brzy přerušeny. Někdy koncem května 1919 jsem se rozešel s vedením Svazu stře-doškolského studentstva a rezignoval jsem současně na svoji redakční funkci v Ruchu. Tím zanikla i moje redakční korespondence. Můj poslední akt v Ruchu byl, že jsem dal do tisku obě výše zmíněné Wolkerovy básně v próze. Ale už, tuším, v dalším čísle byl označen jako redaktor „poetické“ části časopisu, zvolna se klonícího k zániku, jakýsi p. Novotný z Uhřiněvsi. Stáhl jsem se opět na čas ke svým školským povinnostem. Neklidný rok se blížil ke konci a uprostřed června objevoval se neodvratně bubák, proti kterému jsme dlouho předtím marně bojovali všelijakými přednáškami a rezolucemi svého polochlapského Svazu – maturita. A tuším, že i Jiří se vrátil tou dobou – naposled ještě – ke svým školským knihám a starostem.

Teprve 17. září 1919 nacházím ve svých zápiscích zmínku, že jsem opět psal Wolkerovi. Zatím uplynulo mnoho

času a mnoho se změnilo. Strásl jsem konečně ze sebe poslední pouta nepřijemného žakovství, které tak dlouho už bylo mi obtížným, a připravoval jsem se k návratu do Prahy. Říkám vědomě: *k návratu* do Prahy, protože to skutečně měl být návrat do kolejí jednou vyjetých a pokus navázat na starou tížadost. Prožíval jsem tehdy jakousi zvláštní dobu odporu proti prostředí svého mládí. Patrně byla to reakce na údobí předchozích prázdnin, kdy ve své romantice zdál jsem se srústat se vzrušeným publikem provinciálního městečka. Proti mé vytrvalé romantice stálo nyní příliš rozumné vystřízlivění a nezbývalo než bránit se posměchem. Chodovali jsme s Arnoštem Vaněčkem, mým spolužákem z benátecké školy, a ještě několika kamarády pozdě do noci, snažíce se vyvolati všemožným způsobem – poznámkou, vyzývavým hlaholem a jak vůbec to šlo – pohoršení pohrdavého maloměšťáctví.

A snad byl to také tento odpor k prostředí, které zdálo se jaksi zatěžovati psychicky můj rozlet do budoucna – jenž vedl mne instinktivně opět k Wolkerovi. Cítil jsem podvědomě v jeho aristokratismu jakousi oporu své revolty proti nenáviděnému městečku. Nadto pak spojoval nás tou dobou společný cíl: Praha. Nepochyboval jsem ani dost málo, že Wolker touží stejně po Praze a vůbec po volném životu v centru jako já, a viděl jsem v něm již svého budoucího kamaráda – jeden z pevných bodů v ruchu nového prostředí, na něž jsem se sice strašlivě těšil, ale s nímž jsem měl už také určité nepřijemné zkušenosti.

Sedmého října 1919 odstěhoval jsem se konečně do Prahy a ubytoval jsem se na Starém Městě v Rybní ulici. Ale Wolker dlouho nepřijížděl. Věděl jsem, že má bydleti kdesi na Hradčanech, v Kaunicově ulici č. 240, v bytě rodičů Přemysla Borůvky, kterého jsem také už znal z dřívější své korespondence v Ruchu. Vypravil jsem se podle této adresy – ale marně: Jiří ještě nepřišel. I druhá cesta moje byla marná.

Bylo to jakési zklamání: Wolker zřejmě netoužil po Praze tak jako já. Pro něho, který vyvíjel se vnitřně přeci jen jinak než já, nemělo *prostředí hojných příležitostí*, jímž byla tehdy pro mne Praha, toho významu jako pro mne. Byl daleko víc vázán k svému domovu než já a mnohem pomaleji se odpoutával od domácího ovzduší.

Seznámil jsem se zatím s jinými lidmi. Artuš Černík, s kterým jsem byl v úzkých stycích z Domova a jehož přátelství neporušil ani můj rozchod s Ruchem a Svazem, uvedl mne do kavárny Union a do společnosti, která se tu scházela. Bylo to docela zvláštní prostředí. Znal jsem tu – krom Černíka – jen J. Šimsu, s nímž jsem se sblížil při jakési příležitosti ve Svazu středoškolského studentva. Jinak byly to vesměs neznámé obličejce a nemohu říci, že by se byly dívali na mne nějak zvlášť vlídně: Vycítil jsem naopak záhy, že pohrdají mým venkovanstvím. Ocítal jsem se tváří v tvář problémům a otázkám, jichž jsem doposud nepoznal a s nimiž jsem zápasil zcela nemotorně a nešikovně. Mluvilo se o anarchii, o Kropotkinovi, o Bakuninovi, vedly se rozsáhlé debaty o poměru mezi marxismem a anarchismem. Revoluce byla všem samozřejmým cílem. S měšťáky, byť seberadikálnějšími, se vůbec nediskutovalo. Ovzduší bylo tu naplněno příkrým fanatismem, který připomínal živě fanatismus ruských studentských shromáždění za carského režimu, jak se mi ozývaly v mysli různými reminiscencemi z literatury. Ač byl jsem do jisté míry připraven pro vše svou předchozí odbojnou náladou – byl jsem udiven, a to ještě více stupňovalo můj zmatek a nejistotu, kterou všichni pohrdali.

Po prudkém psychickém nárazu prvních mých návštěv v Unionce a v její společnosti – pocíťoval jsem však dvojnásob nutnost sblížení se s Wolkrem, v němž spatřoval jsem přeci jen jakýsi pevnější bod i možnou oporu v prudkém zmatku náhle mne zavalivším. Cítil jsem instinktivně, že je mezi námi určité osudové souručenství, které může vésti

k důvěře. A důvěry bylo mi v této době zapotřebí více než čehokoli jiného. – Vyjel jsem ještě jednou nahoru do Kaunicevy ulice a zazvonil u známých dveří: Wolker už přijel – ale není doma, odešel ráno a dosud se nevrátil.

Bylo mi trochu lépe. To, co jsem slyšel, znamenalo, že Wolker se zabořil přeci jen celou svou vahou do nového prostředí. Obával jsem se v duchu, nezůstane-li připoután k domovu tak, aby to nebránilo našemu užšímu dorozumění. Nyní jsem byl ale takřka jist, že ho Praha zaujala. Bloudil tak celý den Prahou jako já, vychutnáváje všechny odstíny nového vzduchu.

Ještě jednou jsem zvonil v Kaunicevě ulici 240 marně. Ale konečně jednoho dne jsem Jiřího přece zastihl. Služebná uvedla mne do rozsáhlé předsíně velikého moderního bytu a za chvíli objevil se Wolker ve dveřích pokoje. –

Některé literární tváře mne zklamaly. Neodpovídaly představě, kterou jsem si – právem či neprávem – vytvořil o básníkovi. Wolker mezi ně nepatřil. Jeho postava, jeho výraz, jeho chůze – to vše krylo se skoro doslova s obrazem, který se mi bezděky byl vnutil při čtení jeho veršů. Vysoký, štíhlý, pevných šedomodrých očí, s vlasy, které trochu připomínaly muzikální novoromantiky – ano, tak doslova představoval jsem si básníka, jehož drobné básně v próze mne zaujaly. Přijal mne velmi srdečně, skoro bych řekl: s hlaholnou srdečností a bez nejmenší upjatosti či rezervy. A přeci v jeho postoji bylo cosi aristokraticky decentního: rys, který nepodléhá proměnám situace a času.

Smluvili jsme se velmi rychle. Poznal jsem záhy, že i Wolker je rád, že jsem přišel. I on potřeboval kamaráda, který by mu pomohl nésti tíhu příliš rychle se nakupivších dojmů z nového prostředí. Nadto měl – stejně jako já – určité plány, při nichž bylo dobře počítat s několikerou zkušeností. V této věci jsme byli konečně dorozuměni – aniž bychom si byli

co řekli – už předtím, než jsme se v Praze setkali: Půjdeme spolu, budeme užívat jeden informací druhého, ty mi povíš, já ti povím – proč bychom oba nemohli vejítí týmiž dveřmi? Naše sympatie literární zdály se nás předurčovat k jakémusi společnému postupu při dobývání prvních posic naší tížádsti.

Věděl jsem skutečně víc než Wolker. Byl jsem, jak svrchu řečeno, už přes rok v stycích s Prahou, leccos jsem získal ze svých miniaturních redakčních zkušeností – a hlavně: prostředí, do něhož jsem přišel po svém příchodu do Prahy – Unionka –, dodalo mi určitého sebevědomí. Udivil jsem Wolkeru, když jsem mu vyprávěl o nových lidech, které jsem poznal, a o všem tom, o čem se v debatujících hloučcích Unionky hovořilo.

Bohužel – právě tato část našeho rozhovoru zasáhla rušivě v naše první setkání. I Wolker cítil, že se tu ocitá na docela nové půdě a v neočekávaně změněných duchových poměrech. Vyndal ze stolu svoje básně (ještě dnes vidím živě před sebou ty sešity v tuhých deskách, opatřené nahoře v rohu pečeti s goticky lomeným monogramem J W ve fialovém, zeleném či stříbřitém vosku) a začal mi čísti. Bylo mi, jako bych se pojednou bortil v rozpacích. Před půl rokem byly by mi tyto verše bývaly ještě dokonale imponovaly – nyní však snažil jsem se uhnouti celkovému soudu. Unionka naučila mne dívat se docela jinak na věci, které jsem dříve miloval. Rozdrtila několika svrchovanými poznámkami celou dekadenci a v krátkém rozhovoru zabila vůbec jakékoli estétství. Jediná civilní poezie byla aktuálním požadavkem a ostatní byl kýč. Připadlo mi, že Wolker se neodvratně blíží této poslední možnosti. Cítil jsem již v duchu jedovaté námitky, zvedající se proti jeho poezii v nemilosrdných debatách známého kavárenského stolu – a neodvážil jsem se postavit na odpor této kritice, jsa úplně odzbrojen jejím sebevědomím. Řekl jsem Wolkerovi několik

povšechních vět a soustředil jsem se, jak bylo lze, na jednotlivosti. Wolker vycítil dobře, že neříkám vše. Ale jeho rezervovanost bránila mu, aby se ptal. Přešel po chvíli na jiné téma hovoru.

Když jsem odcházel, bylo mi zřejmo, že moje první schůzka s Wolkerem skončila nezdarem. Dorozumění naprosto nebylo takové, jako bych čekal. Byl jsem poněkud rozčarován – třebaže vlastní vinou. Ale Wolker slíbil, že přijde do Unionky mezi moje nové známé – a to mohla být přeci jen určitá cesta k nápravě prvního nezdaru.

Skutečně také přišel brzy poté do Unionky. Tehdy jsem ovšem už nebyl oním nemotorným nováčkem v novém prostředí jako po svém příchodu. Poznal jsem hlouběji jednotlivé účastníky našich hovorů. Byl tu Votrubec – milá, otevřená povaha, jenž svým muzikálním temperamentem, věčně plným různých politických i nepolitických písniček, poněkud vybíhal z rámce celé společnosti – byl tu Jirásek, vracející se co chvíli k ostré, byť leckdy povrchní kritice nejružnějších věcí, dogmatický marxista Čecháček, jeden z nejhouževnatějších debatérů náhodných shromáždění, Vorlíček, vulgo „L'aiglon“, s typicky anarchistickou vázanou kravatou a dlouhou uměleckou kšticí, nejasný Kolář, unuděný Hortlík, Jaroslav Seifert (tehdy ještě širšímu publiku neznámý), Ivan Suk, František Němec aj. V pozadí společnosti stál však jako jakýsi temný bod – Ladislav Klement, postava dnes již zcela zapadlá: hrbáček s dlouhými vlasy a velikýma rukama, který měl tehdy v radikální politické společnosti určité jméno jako spoluobžalovaný – proč, nedovedu přesně říci – v atentátu na Dra Kramáře a mezi námi znamenal jakousi last not least uznávanou autoritu, vtiskující svou nenávistnou fanatičností ráz celému našemu prostředí. – Hovory naše otáčely se kolem nejružnějších předmětů. Nejčastěji arci byla tématem politika. Ale skoro

stejně často mluvívalo se o umění: o kubismu, expresionismu, civilním umění, o malířství i o literatuře. A ovšem i filozofie byla – zejména zásluhou Šimsovou a Čecháčkovou – oblíbeným předmětem úporných diskusí: Bergson, Masaryk, Marx aj. Osvojil jsem si po několikaletých zkušenostech určitý žargon, kterým se Unionka vyjadřovala. Dovedl jsem důrazně dát najevo svoje sebevědomí i svoje pohrdání. Shodil jsem ublácené venkovanské škorně a začal jsem se vyjadřovati o všem velmi určitě. Diskutoval jsem obšírně o rozdílech a možnostech sloučení anarchismu a komunismu – v duchu, jemuž dal výraz tehdy kamarád Melka plaketou, znázorňující dvojici Marxe a Bakutnina v podivuhodné svornosti. A srůstal jsem pozvolna s prostředím, jehož romantické v jádře mládí vybíjelo se jednak v dlouhých a neúporných diskusích, jednak v pohrdavých demonstracích, při kterých se zpívala internacionála (francouzsky ovšem), Million paží, antimilitaristické písničky, Němcovy agitační popěvky („Nad tím nikdo nepláče, že má národ Kľofáče...“, „Říkali nám po národě Leninovi derviši“ aj.). Dokonce při jedné schůzi, jež konala se s příslušným romantickým nimbem podzemních shromáždění, připomínajícím důrazně ještě odlesk karikujících zrcadel našich posledních žákovských let, někde na Vinohradech v tehdejší Palackého ulici, a na níž se ustavila jakási asociace anarcho-komunistické mládeže, byl jsem zvolen předsedou tohoto nového (přirozeně ovšem: hned o narození mrtvého) útvaru.

Walker přišel k našemu kavárenskému stolu (někdy to byl jediný stůl, jindy dva až tři) jako pozorovatel. Byl-li už dříve udiven mým vyprávěním o Unionce a její společnosti, byl přímým pohledem ještě více konsternován. Bylo to cosi proň daleko nezvyklejšího než pro mne, který jsem přeci jen přinášel si do tohoto prostředí určité duchové předpoklady ze spiklenecké romantiky mého septimánsko-oktavánského velezrádného pokusu i z diskusí v shromáždě-

děních středoškolského Svazu. Cítil, že se ocitl na pohyblivé půdě. A neodvážil se proto zasáhnouti přímo do debaty: prohodil jen několik slov – úplně mimo téma, o kterém jsme mluvili. Teprve, když jsme vyšli z kavárny, rozhovořil se volně. To byli jsme už sami dva a Wolker mohl říci, co si myslil, bez obalu. Nebylo pochyby: nové prostředí se ho hluboce dotklo. Mohl jsem pozorovati na něm zřetelný neklid. Ale přeci jen bylo zřejmo, že nepodlehł novému dojmu tak jako kdysi já. Zachoval si určitou rovnováhu a dovedl kriticky rozeznávat. Tehdy jsem poprvé ostřeji postihl převahu, kterou zabezpečila Wolkerovi jeho klidná léta studijní a prostředí tak hluboko odlišné od prostředí mých studií.

Rozdíl mezi mým poměrem ke kavárenské společnosti v Unionce a Wolkerovým poměrem k tomuto ovzduší se v dalším pozorování prohloubil ještě výrazněji. Já byl novou společností přímo fascinován. Neměl jsem v té době věru mnoho peněz. Z domova posílali mi 200 Kč, strýc přidával mi k tomu měsíc co měsíc 50 Kč – a tak dohromady musil jsem při svém měsíčním rozpočtu vystačiti se směšně malou sumou – ale do Unionky jsem musil jít den co den. Mnohdy strávil jsem tam vlastně většinu dne a černá káva, která stávala tehdy 90 h (se spropitným 1 Kč 20), byla mi přesnídávkou, obědem i svačinou. Pozdě v noci vracel jsem se z této kavárny a ještě jsem litoval, že vysátá kapsa nedovolovala mi doprovodit ostatní kamarády při jejich – ostatně také velmi chudém – nočním flámu. Naproti tomu Wolkerovy návštěvy v Unionce byly od počátku velmi řídké. Její ovzduší ho nevábilo. A odcizoval se naší stolové společnosti tím víc, čím častěji se ho dotkl jedovatý vtíp, jakým sebevědomá mladá romantika nedovedla právě šetřit. Ne že by se byl bál dobrého vtípu – ale nedovedl snášet jedovatosti. Poslal kdysi do Června S. K. Neumannovi dvě básně. Nepamatuji se přesně, jak se jmenovaly, jen tolik vím, že v jedné z nich byla řeč o nějakých malinách, dozrávajících

na lesní stráni. Neumann básně nepřijal a odpověděl Wolkerovi v listárně Června ironickou poznámkou, že počká, až ty maliny dozrají. Poznámku však prezentoval kdosi v Unionce okamžitě Wolkerovi s patřičnou dózou úsměšné soustrasti. A tou ranou byl Wolker opravdu zasažen. Pamatuji se jako dnes na onen večer, kdy šli jsme spolu z Unionky, provázejíce jeden druhého, a na dlouhý hovor, jehož předmětem byla poznámka ranivší Jiřího.

Ještě někdy začátkem prosince 1919 objevil se Wolker v Unionce. Přišel s jakousi dámou vyšší, štíhlé postavy, blondýnou. Byla to jeho matka. Odtrhl se na chvíli od ní a přišel mezi nás. Ale jen na chvíli a zase se vrátil. A pak už před Vánoci, tuším, do kavárny nepřišel.

Konečně však i u mne se dostavil obrat. Unionka začala ztráceti postupem času – aniž bych si to byl jasně uvědomoval – krok za krokem onu prudkou přitažlivou sílu, kterou mne byla k nehnutí připoutala na začátku. Není pochyby, že – vedle jiných příčin – působil tu na mne do jisté míry i klidný postoj Jiřího, který dovedl – přes veškerou prudkou zvědavost, pudící jej do tohoto ovzduší – zachovati k Unionce určitou rezervu. Vynechal jsem několikrát svoji každodenní návštěvu a začal jsem pozorovati i události za horizontem našich kavárenských stolků. A se mnou uvolňovali se i jiní zvolna ze začarovaného kruhu, který je zachvátil svým prudkým myšlenkovým vírem: v prvé řadě Artuš Černík, který, jak svrchu řečeno, mne byl uvedl do unionského prostředí.

Byl to, tuším, Jiří Weil, jenž převedl naši pozornost definitivně mimo obzor Unionky. – Ani v ruchu neustálých debat a únavných diskusí a hádek, jimiž jsme vyplňovali svůj život v této kavárně, nepustili jsme úplně z mysli kouzelné slovo, se kterým jsem vlastně přišel do Prahy – slovo „časopis“. Založit vlastní orgán – něco, co by nám nahrazovalo starý Ruch, ale ovšem ideově šlo už v nových kolejích, do

28.

Pohled s datem: 10/6 (19)23*

Milý Zdenku,
odpust', že jsem Ti neodpověděl na dopis a na lístek, ale byl jsem právě v takovém stavu, že nebylo lze a k tomu těsně před odjezdem do Tater, kde teď, leže nehybně po celý den na lehátku (chodit nemohu), léčím svou prokletou chorobu. Z těchto důvodů nemohl jsem Ti zaslat „Den“, – mám ho v knihovně někde zahrabaný a nikdo by ho byl jiný než já nenašel. Až se vrátím, snad mi bude už líp a budu moci Ti ho vyhledat.

S pozdravem

Jiří Wolker.

Den, který jsem po Wolkerovi žádal, bylo číslo s jeho Nemocnicí, které si ode mne byl vypůjčil, potřebuje text této aktovky pro své Tři hry.

29.

Lístek s datem: Tatranská Poljanka 27/11 (19)23

Milý Zdeňku Kalisto,
do Hosta bych rád Ti napsal, ale dostal jsem před 14 dny recidivu své choroby, prudší než choroba sama, a zápasím na život a o smrt. Mám stále ke 40°, a i teď, a proto odpust', že končím.

Jiří Wolker

P. S. Poslal jsem kdysi na požádání malíře Kotíka nějaké verše do Života, který však nevyšel. Nemá-li vyjít vůbec, vyzvedni si od něho ty příspěvky pro Hosta.

J. W.

Tento tužkou psaný a velmi těžko čitelný lístek, odpovídající na moji žádost o příspěvek pro III. ročník Hosta – byl poslední, co mi Wolker psal.

* V 1. vydání Kalistovy knihy (1933) je uvedeno u tohoto lístku datum 10/6, kdežto ve svazku Wolkerovy korespondence nazvané **Dopisy** (1984) datum 20/6.

Komentáře a vysvětlivky

Soubor korespondence mezi Zdeňkem Kalistou a Jiřím Wolkerem není úplný, některé dopisy ze začátku jejich přátelského vztahu se nedochovaly. Ještě před zveřejněním Wolkrových dopisů knižně (1933) Z. Kalista uveřejnil ukázky v Národním osvobození 2., 9. a 30. července 1925. Později vyšly i ve svazku korespondence Jiřího Wolkerera s názvem Dopisy (Československý spisovatel, Praha 1984). Originály jsou uloženy v Literárním archivu Památníku národního písemnictví v Praze, originály dopisů psaných Zdeňkem Kalistou v Muzeu Prostějovska v Prostějově.

1 S „*expresionistickým*“ pozdravem – v létě 1920 zaujala W. německá expresionistická literatura.

2 za dopis – z léta 1920; společnou věcí myslí W. zájmy umělecké a politické;

4 básničky – Háj, Pokora, Prosba, Básníku, odejdi!, Kmen 4, 1920, č. 21, str. 241, 5. srpna; Sp 1: 20, 11, 73, 36;

Báseň Píšov

a – patrně Léto, Kmen 4, 1920, str. 229;

knížku Cesta – druhá básnická sbírka z r. 1920;

Tvoji polemiku – Ještě „anacionalismus“, Kmen 4, 1920, str. 238n.;

ve vilce u lesa – vila Krásná vyhlídka patřila manželům Skládalovým, rodičům W. matky;

Hasenclevrova Sohna – drama Syn z r. 1914;

v Maxu Schneidrovi – tj. v knize Der Expressionismus im Drama (Expressionismus v dramatu);

Goll, o kterém mi píšeš – v cit. dopise píše Kalista, že přeložil Gollovu knížku Der neue Orpheus (vyšla s názvem Nový Orfeus, 1921);

Gesänge gegen den Tod – Zpěvy proti smrti, vyšly r. 1914 v ediční řadě Nejmladší den lipského nakladatele K. Wolfa; W. překlady nejsou známy;

o Orfeovi – časopis Orfeus byl vydáván literárním a výtvarným odborem Uměleckého klubu V. V. Šaka jako orgán části tehdejší mladé umělecké generace, jejíž hledání a spory se odrážely i ve změnách redakce a příspěvatelů; 1. č. vyšlo začátkem září 1920 s červencovým datem;

p. Vaňka, Teigeho atd. – zodpovědným redaktorem 1. č. Orfea byl Ludvík Vaněk, vlastní práce se však zúčastňovali jeho bratr Karel. K. Teige byl na obálce 1. č. Orfea uveden s L. Vladykou jako spoluredaktor;

na sbírku – Host do domu.

3 *slíbenou aktovku* – Nemocnice, Den 1, 1920, č. 22–23, str. 6–10, 20. a 27. prosince; Sp 2: 137–152;

na Vánoce domů – Kalista chtěl strávit Vánoce doma v Nových Benátkách. Volný týden by byl získal vydáním vánočního dvojčísla Dne, pro něž potřeboval větší počet příspěvků;

V kino tu hrát nemohu – W. si přivydělával hrou v orchestru městského kina; o výpovědi srov. JWveVzp, str. 161n.;

v únoru mám státnici – W. ji složil 9. března 1921.

4 chovají se ke mně urážlivě – šlo o politicky zjištěnou dobu po prosincových událostech 1920;

v nějakém čísle básničku – Hoj! Den, 1, 1920, č. 21, str. 10, 3. prosince; Sp 1: 21;

Němec prý tam má – F. Němec otiskl v 22. č. Dne epigram Dětská proti článku I. Suka, publikovaném v sociálně demokratickém Pražském pondělí; Suk byl tehdy mluvčím formulujícího se Devětsilu a napadl autory Večera mladé lyriky (konal se 2. prosince 1920 a na programu byly verše M. Jirka, S. Kadlece, Z. Kalisty, F. Němce, V. Nezvala, A. M. Piší, J. Wolkra) za měšťáctví a bezprogramovost;

v Úrodě – v této zamýšlené knižnici nakladatelského podniku Presto rezervoval Kalista pro Wolkra 4. nebo 5. sv., srov. Kalistův dopis z prosince 1920 (MP);

Tři aktovky – Tři hry;

2 básničky... Třetí posílám – ve 3. č. Orfea 1 (březen 1921) vyšly skutečně tři W. básně: Koledy, V lese (s názvem Klíč) a Dnešek; Sp 1: 43, 95, 46; báseň V lese vznikla až „31/1 1921“, v dopise byla tedy zaslána jiná báseň;

Prof. Kamenář – Kalista zamýšlel uveřejnit ve Dni překlady W. profesora na prostějovském gymnáziu, k realizaci však nedošlo. Teoretikové německého expresionismu shledávali styčné body mezi expresionismem a proudem německého preromantismu „Bouře a vzdor“;

za poctivá slova o mé Nemocnici – v nedatovaném dopise (z prosince 1920) Kalista píše: „V Tvé aktovce jde o boj světa o sebe... mohla být stejně napsána jako povídka nebo jako báseň“ (MP);

Tu pěknou adresu – Kalista píše v cit. dopise o „krásnými písmenami psané“ adrese. W. otec byl znám svým kaligrafickým písmem.

5 kolem Sv. Kopečka – 12. března vezl Z. Kalista nemocného kamaráda J. Beráka domů do Příbora; Berák byl propuštěn z vězení, kde byl od konce prosince 1920 v souvislosti s prosincovými událostmi;

dvě básničky – Nemocná milá, Lumír 48, 1921, č. 7–8. str. 218, 27. července; druhou báseň, patrně Okno, z 15. března 1921, Lumír neotiskl; Sp 1: 35, 23;

Riviéru – báseň, o níž se Kalista zmiňuje v dopise psaném v polovině

března 1921 (MP); název básně podle opuštěné kavárničky na nábřeží proti Žofínu;

Mám... strýce – E. Machner;

jako Weil – J. Weil patřil mezi první překladatele sovětské poezie u nás; „*cum desint vires...*“ – i když se nedostává sil, je třeba pochválit dobrou vůlí; *na Nového Orfea* – srov. 2;

Jules Romainse Kdosi umřel – kniha vyšla v překladu J. Pospíšilové (ženy J. Čapka) r. 1921;

adresu dr. Zavřela – dramatik F. Zavřel, přestože o generaci starší, patřil k přátelskému okruhu W. (srov. V. Nezval, *Z mého života*, 1959, str. 83), který se scházel v kavárně Slávii na Národní třídě; W. dopisy F. Zavřelovi nejsou známé;

německé tři knížечky – Kalista se domnívá, že šlo o tři knížky z jejich společné knihovničky ve studentském bytě Na Celné 10 (srov. Kalistovu vzpomínku O jedné knihovničce a mládencích kolem ní).

6 (*viz Rutte!*) – narážka na knihu esejů M. Rutteho *Strach z duše* (1920) z níž A. M. Piša polemizoval v Červnu 4, 1921, str. 22n.;

Všechny tři Tvé věci – báseň *Utonulým ve světové válce* a básně v próze *Armádní bubeníci* a *Robinson Crusoe* vyšly v *Kmenu* 4, 1921, str. 613n.;

do Lumíra – srov. 5;

kvůli A. Novákovi – literární historik A. Novák, s nímž se W. ze začátku svého pobytu v Praze stýkal, zprostředkoval mladým spisovatelům publikační možnosti v Lumíru;

Byl jsem pozván do Přerova – B. Vlčkem;

svaz Lípa – splynul později s Literární skupinou;

kritik (Šalda) Budoucnosti – F. Götz, obdivovatel F. X. Šaldy, psal kritické referáty do brněnské Socialistické budoucnosti;

z Lidových novin – 31. března 1921 otiskly zprávu o 3. č. *Orfea*;

psal... Jirkovi – tj. básníkovi M. Jirkovi; dopis není znám;

které básně tam mám – srov. 15;

Zrzavý – W. požádal malíře J. Zrzavého o obálku na sbírku básní *Host do domu*;

Nový Orfeus? – srov. 2;

RUR – hra K. Čapka (premiéra 25. ledna 1921 v Národním divadle v režii V. Nováka) byla nadšeně přijata, ale část mladé generace k ní měla kritické výhrady. V Prostějově uvedlo *RUR* Lidové divadlo Dělnického domu 28. března 1921 a také divadelní ochotnický spolek Tyl.

7 *Tempora mutantur...* – verš středověkého původu, zde hra s významem slova *tempora* (přeloženo „počasí“ místo pův. významu „časy“);

Ediční poznámka

Naše edice vychází z 1. vydání titulu z roku 1933, pro edici Atom jako XLIV. svazek. Obálku a sazbu navrhl Jaroslav Šváb. Vytiskla knihtiskárna F. Obziny ve Vyškově pro nakladatelství Václava Petra v Praze II, Ječná 32.

Komentáře a vysvětlivky k dopisům a korespondenčním listům jsou převzaty z knihy Jiřího Wolker **Dopisy** vydané v roce 1984 a shrnující veškerou Wolkerovu dostupnou korespondenci. Odtud jsme převzali i použité zkratky.

Ponechali jsme zvláštnosti autorova stylu, pouze jsme gramatiku přizpůsobili soudobým pravidlům a v textu opravili zjevné chyby.

M. H.

ZDENĚK KALISTA

KAMARÁD WOLKER

K vydání připravil Michal Huvar

Text přepsala Aneta Fedrová

Vydalo nakladatelství Carpe diem

jako svou 320. publikaci

v Brumovicích roku 2015

Vydání první (elektronické)

www.carpe.cz

Naše knihy, e-knihy, videoknihy, CD, DVD si můžete objednat na:

<http://eshop.carpe.cz>

*Knihy pro iPad, doplněné dokumentárními filmy, koncertními záznamy, rozhovory, autorským čtením, záznamy z archivů, speciálními fotogaleriemi a dalším bohatým multimediálním obsahem najdete v App Store v aplikaci **CARPE DIEM ONLINE**.*

ISBN 978-80-7487-113-9 (epub)

ISBN 978-80-7487-114-6 (pdf)

ISBN 978-80-7487-115-3 (mobi)